

О. В. Шубка, м. Київ

ПРОБЛЕМИ СТРАТЕГІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У теорії і практиці наявні різні підходи у вирішенні проблем молоді і розв'язанні питань її соціального захисту.

Діюче законодавство визначає під соціальною категорією “молодь” громадян України віком від 14 до 28 років [2]. Офіційно засвідчує її рівність у правах і обов'язках з іншими членами суспільства. Наявні соціально-економічні проблеми, які завжди переслідують перехідне суспільство виявились одним з тих рушійних поштовхів, що зумовив появу на горизонті незалежної України молодіжної політики як відносно самостійної і системної діяльності держави.

Будуючи свій першопочаток на підґрунті соціальної політики, молодіжна політика не може розвиватись як абсолютно автономний напрям діяльності держави. В першу чергу це зумовлено природним прогресом суспільства і зміною соціальних ролей у ньому. Сьогоднішня молодь у перспективі є активним виробником суспільних благ і потенційним громадянином похилого віку у своїй країні.

Молодь – важливий фактор суспільних перетворень, велика рушійна сила інноваційних змін. Від раціонального використання цієї сили залежить подальша історія суспільства, динаміка його соціально-економічного, політичного, духовного розвитку.

За умов сучасної ситуації в Україні необхідна оптимально збалансована, сильна і раціонально виважена молодіжна політика, здатна забезпечити соціальний захист молодого покоління, сприяти його адаптації до складних економічних реалій та інтеграції у повноцінне життя соціуму.

Така політика повинна здійснюватись на всіх рівнях, починаючи з загальнодержавного і закінчуючи регіональним та місцевим. Вона повинна зберігати загальні підходи та механізми реалізації, але разом з тим передбачати гнучкість і готовність до корекції у відповідності зі специфікою проблем у регіоні і наявних можливостей для їх вирішення.

Суперечливим лишається питання стратегії молодіжної політики в Україні, а відтак нагальна потреба у її єдиній концепції лишається незадоволеною. На сьогодні відомо принаймні п'ять концепцій [5], але провідним офіційним документом в молодіжній політиці є Декларація “Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні” від 15 грудня 1992 р. [1].

Найбільш популяризовані на Заході стратегії молодіжної політики потребують глибокого аналізу на предмет їх трансформації в українське суспільство. Дві з цих стратегій пройшли апробацію і застосовуються у світовій практиці найчастіше. Вони взаємопов'язані з моделями соціальної роботи.

Перша з них характерна для країн, котрі впроваджують американську модель соціальної роботи. Таку стратегію часто називають неоконсервативною, так як вона передбачає адресність і жорсткий контроль видатків на соціальну допомогу. За таких умов соціальна допомога надається лише визначеному колу осіб – молоді, що є найменш соціально захищеною і молоді, що потрапила до категорії неблагополучних верств суспільства.

Друга стратегія молодіжної політики – соціально-демократична – поширена у

країнах, що обрали європейську модель соціальної роботи. Вона визнає державу відповідальною за інтеграцію всього молодого покоління в соціумі, не виключає допомогу окремим категоріям молоді, проте її соціальні програми доступні для широкого загалу молодих людей.

Обидві стратегії успішно функціонують, але питання про їх успіх у випадку інтеграції в молодіжну політику України залишається відкритим. Не останню роль у його вирішенні відіграють економічні важелі.

Охоплення соціальним захистом всієї молоді вимагає значних фінансових, матеріальних і людських ресурсів. А це можливо лише за функціонування розвиненого могутнього державного сектору економіки. Саме він наділений унікальною можливістю перерозподілу ресурсів, так як виступає їх основним власником, і здатний концентрувати необхідні ресурси у потрібній кількості в пріоритетних сферах.

Подібний підхід до вирішення молодіжних соціальних проблем спостерігався за часів СРСР. Адміністративно-командна (планова) економічна система забезпечувала порівняно високий рівень соціальної захищеності громадян, проте, з ряду об'єктивних причин загальний рівень життєдіяльності молоді залишався не високим.

З переходом держави до ринкових засад економіки значно зменшились її інвестиційні можливості. Виходячи із суб'єктивного аналізу варто відмітити, що за сьогоdnішніх умов державі в наслідок її ослабленості дуже складно самотійно забезпечити соціальний захист усьому молодому населенню України.

Суттєву допомогу у вирішенні цього питання здатний надати приватний сектор. За кордоном, зокрема, в США, Німеччині він приймає активну участь у соціальній роботі і суттєво допомагає державі вирішувати питання соціального захисту молоді. Завдяки відпрацьованим механізмам державного стимулювання такої діяльності, у багатьох випадках це пільгове оподаткування, розв'язується значна кількість соціальних проблем, з якими державі було б значно важче впоратись наодинці.

Якщо державі з певних причин не вдається йти пліч-о-пліч із приватним сектором, спільно об'єднавши можливості та ресурси на благо суспільства і задоволення потреб широкого кола молоді, вона може спробувати сконцентрувати власні зусилля на соціальному захисті найбільш вразливих прошарків молоді.

У випадку відсутності сторонньої допомоги останній варіант для держави є найбільш сприйнятливим з огляду на економію ресурсів. Однак, він порушує право інших громадян на соціальний захист, яке є конституційним правом.

Енциклопедичний словник з соціальної роботи [7, – С.425] визначає соціальний захист як систему принципів, методів, законодавчо встановлених державою соціальних гарантій, заходів і закладів, які забезпечують оптимальні умови життя, задоволення потреб населення. Соціальний захист створює гарантії допомоги на випадок настання соціальних ризиків, яких може зазнати будь-який громадянин у продовж життя: хвороба, інвалідність, травматизм, старість, втрата годувальника, безробіття, міграція тощо.

Соціальний захист включає в себе наступні складові:

- соціальне забезпечення;
- соціальне страхування;
- соціальну допомогу (підтримку).

Ст.46 Конституції України виступає гарантом соціального захисту. Вона

зазначає, що громадяни мають право на соціальний захист, яке включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними [3].

Використання у чистому вигляді котроїсь однієї зі світових стратегій молодіжної політики є суперечливим з огляду на обставини наявних реалій. Очевидно, для України необхідна якісно нова стратегія у цьому напрямі, яка б враховувала:

- власний історичний підхід до вирішення проблем соціального захисту молоді;
- наявні можливості, ресурси, шляхи їх залучення в соціальну сферу і механізми контролю за їх використанням;
- світовий досвід розв'язання подібних соціальних питань;
- існуючу ситуацію у вітчизняній молодіжній політиці, нагальні потреби української молоді і почерговість їх задоволення;
- роль і місце молоді у молодіжній політиці;
- наслідки і післядію у випадку обрання того чи іншого варіанту.

Також при обранні стратегії не можна забувати, що молодіжна політика – двоплановий процес, який передбачає зворотній зв'язок між його учасниками. Часові рамки прояву даного взаємозв'язку часто віддалені. Впровадження тієї чи іншої новачки у суспільство, як правило, проходить щонайменше три етапи: сприйняття, зворотньої реакції, адаптації і розраховане на перспективу. Зворотня реакція може виявитись одразу у формі схвалення чи протесту. Прикладом цього є масові заворушення, хвилі протесту, мітинги, демонстрації, акції тощо. Вони можуть бути як закономірним так і спонтанним явищем. Через них молодь привертає увагу до своїх проблем, засвідчує свою позицію, заявляє про себе як про повноцінного учасника суспільного життя чий інтереси мають враховуватись у прийнятті важливих для країни рішень.

Соціальні проблеми обумовлюються як індивідуальними так і суспільними причинами. Молодь сама здатна реалізувати власний потенціал, і має достатньо сил, щоб подолати власні проблеми і труднощі. Завдання держави допомогти їй у цьому, створивши відповідні умови і гарантії для позитивної самореалізації молодого покоління.

Л і т е р а т у р а :

1. Декларація “Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні” із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 13 травня 1999 р., № 655 – XIV.
2. Закон України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні”, 23 березня 2000 р. № 1613 – III у новій редакції.
3. Конституція України. Конституція Автономної республіки Крим: Зб. нормат. актів. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 96 с.
4. Лазос К.Д. Молодёжная политика в Европейском Сообществе: структуры и подготовка

молодєжних работников. Перевод с англ. / Под ред. А.А. Яременко, Н.Ф. Головатого. – Киев, УкрНИИ проблем молодєжи, 1994. – 169 с.

5. Перепелиця М.П. Державна молодїжна політика в Україні (регіональний аспект). Київ: Український інститут соціальних досліджень. Український центр політичного менеджменту, 2001. – 242 с.

6. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник / За редакцією А.Й. Капської. – Київ, 2000. – 264 с.

7. Соціальна робота: Короткий енциклопедичний словник. К.: ДЦССМ, 2002. – 536 с. // Соціальна робота. Книга 4.

8. Технологии социальной работы: Учебник под общей ред. проф. Е.И. Холостовой. – М.: ИНФРА – М., 2002. – 400 с.

9. Шубка О.В. Молодїжна політика як пріоритетний напрям діяльності держави / Соціальна робота в Україні на початку ХХІ століття: Проблеми теорії і практики: Матеріали доповідей на Міжнародній науково-практичній конференції. Ч. II. – К., 2002. – 316 с.

Аннотація

В данной статье рассматриваются вопросы стратегии молодежной политики в Украине. Анализируется влияние некоторых проблем, связанных с её разработкой, которые направлены на социальную защиту молодежи в современном украинском государстве.